

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	3Cdo/115/2016
Identifikačné číslo spisu:	6110202536
Dátum vydania rozhodnutia:	28.06.2017
Meno a priezvisko:	JUDr. Daniela Sučanská
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2017:6110202536.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Daniely Sučanskej a sudcov JUDr. Emila Franciscyho a JUDr. Eleny Siebenstichovej, v právnej veci žalobcov 1/ M. D., bývajúccej v E., zastúpenej JUDr. Františkom Vávračom, advokátom so sídlom v Banskej Bystrici, Horná č. 51, 2/ G. T., bývajúccej v R., 3/ L. R., bývajúccej v R., 4/ I. C., bývajúccej vo E., 5/ G. R., bývajúcceho v R. a 6/ M. I., bývajúccej v R., proti žalovanej KURTA spol. s r.o., so sídlom v Banskej Bystrici, Partizánska č. 89, IČO: 31592490, zastúpenej advokátskou kanceláriou KOVAL & spol., advokátska kancelária, s.r.o., so sídlom v Banskej Bystrici, Komenského č. 3, IČO: 36648892, o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, vedenej na Okresnom súde Banská Bystrica pod sp. zn. 17 C 21/2010, o dovolaní žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 28. októbra 2015 sp. zn. 17 Co 473/2014, takto

rozhodol:

Dovolanie z a m i e t a.

Žalobcovia majú nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Banská Bystrica (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 12. decembra 2013 č.k. 17 C 21/2010-194 zamietol návrh žalobcov na určenie vlastníckeho práva k uvedeným nehnuteľnostiam; zároveň žalobcom uložil povinnosť nahradiť spoločne a nerozdielne trovy konania žalovanej a L. T. (ako vedľajšiemu účastníkovi na strane žalovanej). V odôvodnení uviedol, že žalobcovia sa proti žalovanej domáhali určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam zapísaným na liste vlastníctva č. XXXX vedenom pre katastrálny úrad Banská Bystrica ako parcela č. KNC XXXX - zastavané plochy a nádvoria vo výmere XXXX m² a dom súpisné č. XX postavený na parcele č. KNC XXXX (ďalej len „sporné nehnuteľnosti“), a to konkrétne, že žalobkyňa 1/ je podielovou spoluvlastníčkou sporných nehnuteľností s veľkosťou spoluvlastníckeho podielu 5/16 k celku, žalobkyňa 2/ s veľkosťou spoluvlastníckeho podielu 1/16 k celku, žalobkyňa 3/ s veľkosťou spoluvlastníckeho podielu 3/48 k celku a žalobcovia 4/, 5/ a 6/ každý s veľkosťou spoluvlastníckeho podielu 4/48 k celku. Súd prvej inštancie konštatoval, že predmetné konanie je závislé od konania vedeného pod sp. zn. 20 C 80/1992, ktoré bolo právoplatne skončené rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici č.k. 15 Co 41/2012-897

zo dňa 30. mája 2012 (ďalej len „súvisiace konanie“). V uvedenom konaní bola vyriešená otázka, koho nehnuteľnosti boli znárodnené a komu bola znárodnením spôsobená majetková škoda, pričom z rozsudku krajského súdu jednoznačne vyplýva, že skutočným vlastníkom znárodnených nehnuteľností bol L. T. a jeho osobu možno považovať za oprávnenú osobu v zmysle reštitučného zákona. L. T. neskôr kúpnu zmluvou z 26. novembra 2007 sporné nehnuteľnosti previedol na žalovaných. Podľa názoru súdu prvej inštancie ukazuje súdna prax, že výrok a odôvodnenie rozhodnutia tvoria pevnú jednotu, preto je potrebné výrok vždy posudzovať v súvislosti s jeho odôvodnením, z čoho vyplýva, že aj keď v prípade súvisiaceho konania krajský súd návrh L. T. na vydanie sporných nehnuteľností zamietol, z odôvodnenia predmetného rozsudku vyplýva, že k zamietnutiu návrhu došlo iba z dôvodu, že v čase rozhodovania súdu sporné nehnuteľnosti už neboli vo vlastníctve žalovaných (t.j. žalobcov v prejednávanej veci, resp. ich právnych predchodcov), ale vo vlastníctve iného subjektu, a to žalovanej. Súd prvej inštancie uzavrel, že nie je možné pripustiť, aby v následnom spore bola otázka vlastníctva opätovne spochybnená a záväznosť právoplatného rozhodnutia bráni súdu, aby v následnom konaní odchyľne posúdil právny následok, o ktorom už bolo rozhodnuté. Z týchto dôvodov súd prvej inštancie návrhu žalobcov nevyhovel a ich návrh v celom rozsahu zamietol. O trovách konania súd rozhodol s poukazom na ustanovenie § 142 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „O.s.p.“).

2. Na odvolanie žalobcov Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 28. októbra 2015 sp. zn. 17 Co 473/2014 napadnutý rozsudok zmenil tak, že určil, že žalobkyňa 1/ je podielovou spoluvlastníčkou sporných nehnuteľností s veľkosťou spoluvlastníckeho podielu 5/16 k celku, žalobkyňa 2/ je podielovou spoluvlastníčkou sporných nehnuteľností s veľkosťou spoluvlastníckeho podielu 1/16 k celku, žalobkyňa 3/ je podielovou spoluvlastníčkou sporných nehnuteľností s veľkosťou spoluvlastníckeho podielu 3/48 k celku, žalobkyňa 4/ je podielovou spoluvlastníčkou sporných nehnuteľností s veľkosťou spoluvlastníckeho podielu 4/48 k celku, žalobca 5/ je podielovým spoluvlastníkom sporných nehnuteľností s veľkosťou spoluvlastníckeho podielu 4/48 k celku a žalobkyňa 6/ je podielovou spoluvlastníčkou sporných nehnuteľností s veľkosťou spoluvlastníckeho podielu 4/48 k celku. Po doplnení dokazovania dospel k záveru, že súd prvej inštancie vec nesprávne právne posúdil. Odvolací súd v odôvodnení taktiež poukázal na súvisiace konanie, ktoré právoplatne skončilo rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici č.k. 15 Co 41/2012-897. Uviedol, že síce súd prvej inštancie správne konštatoval, že z právoplatného výsledku súvisiaceho konania vyplývajú prejudiciálne dôsledky pre konanie v prejednávanej veci, tieto dôsledky však podľa odvolacieho súdu nesprávne vyhodnotil. Poukázal na ustanovenia § 159 ods. 1 až 3 O.s.p., v zmysle ktorých sa účinky právoplatného rozhodnutia vzťahujú na účastníkov konania, v ktorom bolo vydané, pričom výrok takéhoto rozhodnutia je tiež záväzný pre súdy a iné štátne orgány, a to aj vtedy, ak ako predbežnú otázku posudzujú právny vzťah medzi týmito účastníkmi, ktorý sa vyriešil uvedeným právoplatným súdnym rozhodnutím. Z tejto úpravy vyplýva súdu povinnosť v prípade riešenia predbežnej otázky považovať za záväzné právoplatné súdne rozhodnutie o takejto otázke, pričom súd má povinnosť pri svojom rozhodovaní o (tejto ďalšej) veci neodchýliť sa od právoplatného rozsudku, ktorým sa vyriešila v inom občianskom súdnom konaní ako vec sama príslušná predbežná otázka. Odvolací súd v tejto súvislosti poukázal aj na rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) sp. zn. II. ÚS 349/2009 a sp. zn. I. ÚS 170/2015, z ktorých vyplýva, že pokiaľ všeobecný súd pri riešení prejudiciálnej otázky zaujme odlišné stanovisko, je takýto jeho postup, resp. z neho vyplývajúci záver, arbitrárny pre jednoznačný rozpor so zákonom. Odvolací súd tiež uviedol, že aj keď žalovaná nebola účastníkom súvisiaceho konania, ako právna nástupkyňa L. T. vo vzťahu k sporným nehnuteľnostiam podľa kúpnej zmluvy z 26. novembra 2007, vzťahujú sa na ňu prejudiciálne dôsledky vyplývajúce z uvedeného konania pre prejednávanú vec. V nadväznosti na uvedené potom konštatoval, že hoci súdy v súvisiacom konaní vychádzali zo záveru, že L. T. bol oprávnenou osobou na vydanie sporných nehnuteľností pre účely reštitúcie, tento záver sa nakoniec neprejavil vo výroku rozsudku krajského súdu ako konečného rozhodnutia vo veci. V tejto súvislosti zdôraznil, že oprávnenú osobu na účely reštitúcie nemožno stotožňovať s vlastníkom. Na rozdiel od L. T. tak žalobcovia (resp. ich právni predchodcovia) vlastnícke právo k sporným nehnuteľnostiam na základe Dohody o vydaní veci zo 18. októbra 1991 (ďalej len „Dohoda“) aj skutočne nadobudli (§ 133 ods. 2 Občianskeho zákonníka), čo sa okrem iného prejavilo aj v skutočnosti, že nálezom ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 303/2007 z 15. mája 2008 bol okrem iného vyslovený aj zásah do ich základného práva vlastníť majetok podľa článku 20 ods.

1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“). Odvolací súd skonštatoval, že v dôsledku tohto výsledku súvisiaceho konania zostal L. T. po právoplatnom skončení konania v postavení ako ktorýkoľvek potenciálny reštituent, ktorý nebol v rámci reštitúcie úspešný v uplatnení svojho reštitučného nároku a v inom konaní nie je možné opätovne skúmať jeho prípadné vlastnícke právo, pretože na to z hľadiska prejednávanej veci slúži práve osobitné konanie na základe návrhu podľa § 5 ods. 5 zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách (ďalej len „zákon č. 87/1991 Zb.“). Napokon dodal, že nespochybňuje právny záver v súvisiacom konaní ohľadne postavenia L. T. ako oprávnenej osoby na vydanie sporných nehnuteľností (v zmysle § 135 ods. 1 O.s.p. je dokonca týmto posúdením veci viazaný), to však nič nemení na skutočnosti, že vzhľadom na právoplatný konečný výsledok tohto konania L. T. toto svoje uznané postavenie nepretavil v podobe skutočného nadobudnutia vlastníckeho práva k sporným nehnuteľnostiam, v dôsledku čoho nebol oprávnený toto vlastnícke právo previesť na žalovanú v zmysle zásady, že nikto nemôže na iného previesť viac práv ako sám má (nemo plus iuris ad alium transfere potest quam ipse habet). Na námietku žalovanej v konaní spočívajúcu v tvrdení, že vlastnícke právo k sporným nehnuteľnostiam nadobudla od L. T. v dobrej viere, uviedol, že táto nie je dôvodná, keďže žalovaná mala možnosť v záujme zachovania svojej dobromyseľnosti pri nadobúdaní vlastníckeho práva kontaktovať právnych predchodcov žalobcov, či prípadne nepodali mimoriadny opravný prostriedok, resp. ústavnú sťažnosť proti právoplatnému rozhodnutiu. Pokiaľ tak žalovaná neurobila, nebola v celom rozsahu dobromyseľná pri nadobúdaní vlastníckeho práva k sporným nehnuteľnostiam od L. T.. Okrem toho podľa odvolacieho súdu ani prípadná dobromyseľnosť (domnelého) nadobúdateľa vlastníckeho práva na základe absolútne neplatnej kúpnej zmluvy v zmysle ustálenej súdnej praxe nespôsobuje prelomenie následkov neplatnosti zmluvy a teda riadne nadobudnutie vlastníckeho práva. Vzhľadom na uvedené odvolací súd rozsudok súdu prvej inštancie podľa § 220 O.s.p. zmenil, pretože neboli splnené podmienky na jeho potvrdenie ani zrušenie. O trovách konania rozhodol podľa § 224 ods. 3 v spojení s § 142 ods. 1 O.s.p.

3. Proti tomuto rozsudku v celom rozsahu podala žalovaná dovolanie podľa § 238 ods. 1 O.s.p., ktoré odôvodnila tým, že napadnuté rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Poukázala na dôležitosť už skončeného súvisiaceho konania pre toto konanie a posúdenie veci, pričom je potrebné sa zaoberať aj odôvodneniami rozhodnutí súvisiaceho konania. Z nich vyplýva, že žalobcom nebola uložená povinnosť vydať nehnuteľnosti L. T. len preto, že žalobcovia v tomto konaní v čase rozhodovania súdu už neboli zapísaní v katastri nehnuteľností ako vlastníci, keďže namiesto nich tam bol zapísaný L. T. na základe predošlých rozhodnutí v rámci súvisiaceho konania. Tento ich dobromyseľný vo svojom vlastníckom práve ďalej previedol na žalovanú, ktorá bola neskôr v čase rozhodovania súdu o vydaní veci zapísaná v katastri nehnuteľností ako vlastníčka sporných nehnuteľností. Žalovaná tiež poukázala na to, že výrok o zamietnutí návrhu na určenie neplatnosti Dohody, od ktorej ako nadobúdacieho titulu odvíjajú svoje práva žalobcovia v tomto konaní, bol odôvodnený iba procesnou neprípustnosťou tohto návrhu bez jeho vecného preskúmania. Z tohto dôvodu uvedený výrok netvorí prekážku res iudicata a ani nie je takým rozhodnutím, ktorým by bol v dôsledku prejudiciality súd viazaný pri meritórnom alebo prejudiciálnom posudzovaní tejto otázky. Žalovaná v dovolaní vyjadrila presvedčenie, že súd v rámci posudzovania jej dobromyseľnosti kládol na ňu ako účastníka právneho vzťahu neprimerané nároky, keď očakával, že sama bude zisťovať, či nebol podaný mimoriadny opravný prostriedok alebo ústavná sťažnosť. Pre posúdenie obozretnosti z hľadiska dobromyseľnosti nadobúdateľa je rozhodujúce kritérium priemerného účastníka právnych vzťahov, pričom poukázala na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 6 Cdo 71/2011. Uviedla, že jednoznačne bola dobromyseľná pri nadobúdaní nehnuteľností a tento princíp ochrany dobrej viery dobromyseľného nadobúdateľa je relevantný pre posúdenie veci. Na podporu tohto tvrdenia citovala nálezy Ústavného súdu Českej republiky. Podľa jej názoru dôsledky napadnutého rozhodnutia sú v príkrom rozpore so všeobecnou predstavou spravodlivosti z hľadiska nielen žalovaného, ale i L. T. ako osoby postihnutej totalitným režimom. Na základe uvedeného navrhla, aby odvolací súd zmenil rozhodnutie odvolacieho súdu tak, že rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku o zamietnutí žaloby potvrdí. Taktiež žiadala zmeniť napadnuté rozhodnutie vo výroku o trovách, tak prvoinštančného, ako aj odvolacieho súdu.

4. Žalobkyňa 1/ a žalobcovia 2/ až 6/ vo svojich obsahovo totožných vyjadreniach k dovolaniu uviedli, že podané dovolanie je nedôvodné. Poukázali na to, že len kladný výrok v reštitučnom konaní mohol L.

T. dostať do postavenia vlastníka. Ak takýto výrok neexistuje, odôvodnenie samé osebe nie je dostatočným dôvodom, ktorý by privodil vznik vlastníckych práv pre túto osobu. Namietali tiež nepreskúmateľnosť podaného dovolania, keďže v ňom neboli uvedené dôvody, z akých sa rozhodnutie napáda, čím nebol vymedzený obsah prieskumnej činnosti dovolacieho súdu. Uviedli, že odvolací súd sa náležitým spôsobom vysporiadal so skutkovými zisteniami, ktoré tvorili predpoklad úsudku o (ne)splnení podmienok dobromyseľnosti. Dovolaiteľka nepreukázala primeranú opatrnosť, ktorá by zakladala dobromyseľnosť a ktorú bolo možné v daných súvislostiach požadovať, nakoľko vzhľadom na mimoriadnu zložitosť sporu si nezisťovala, či právoplatný rozsudok vo vzťahu k vedľajšiemu účastníkovi nebol napadnutý mimoriadnym opravným prostriedkom, resp. ústavnou sťažnosťou. Napokon zdôraznili ochranu prív nadobudnutých práv reštitučnou Dohodou, ktoré nemožno odňať na základe pochybnej dobromyseľnosti, ktorá má právny základ v nadobudnutí vlastníckeho práva dovolaiteľkou od nevlastníka. Z uvedených dôvodov navrhli, aby dovolací súd podané dovolanie zamietol.

5. Dovolanie žalovanej bolo podané 8. februára 2016. Podľa prechodného ustanovenia § 470 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), ktorý nadobudol účinnosť 1. júla 2016 platí, že ak nie je ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti. Podľa § 470 ods. 2 veta prvá CSP (ale) právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, zostávajú zachované.

6. Najvyšší súd vychádzajúc z vyššie uvedeného ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), skúmal prípustnosť a dôvodnosť dovolania bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP).

7. Žalovaná podala dovolanie pred 30. júnom 2016. Dovolaní podané do uvedeného dňa, v prípade ktorých podľa vtedy účinnej právnej úpravy nebol daný dôvod pre zastavenie konania alebo odmietnutie dovolania, vyvolali procesný účinok umožňujúci a zároveň prikazujúci dovolaciemu súdu uskutočniť meritorný dovolací prieskum. Podľa právnej úpravy účinnej do uvedeného dňa bolo dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu, ak v konaní došlo k najzávažnejším procesným vadám uvedeným v § 237 O.s.p. Prípustnosť dovolania proti rozsudku upravoval § 238 O.s.p.; dovolanie proti zmeňujúcemu rozsudku bolo prípustné v zmysle § 238 ods. 1 O.s.p. V danom prípade je dovolaním napadnutý zmeňujúci rozsudok odvolacieho súdu (§ 238 ods. 1 O.s.p.). Dovolanie, ktoré podala žalovaná, teda vyvolalo procesný účinok zachovaný aj po 1. júli 2016 (§ 470 ods. 2 CSP). V dôsledku toho bolo potrebné napadnutý rozsudok odvolacieho súdu podrobiť meritórному dovolaciemu prieskumu.

8. Právny poriadok platný a účinný v čase podania dovolania (§ 242 ods. 1 O.s.p.) ukladal dovolaciemu súdu, aby aj ex offio posúdil, či v konaní nedošlo k niektorej zo závažných procesných väd vymenovaných v § 237 O.s.p. alebo k tzv. iným procesným vadám v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p. majúcim za následok nesprávne rozhodnutie. Procesné vady tejto povahy neboli v dovolaní namietané a ich existencia ani nevyšla v dovolacom konaní najavo.

9. Žalovaná v dovolaní namietla, že zmeňujúci rozsudok odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.).

9.1. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

10. Podľa názoru dovolaiteľky odvolací súd vec nesprávne posúdil v otázke prejudiciálnych dôsledkov súvisiaceho konania pre posudzovanú vec. Dovolaiteľka vyjadrila presvedčenie, že z hľadiska obsahu odôvodnení rozhodnutí krajského súdu, najvyššieho súdu ako aj ústavného súdu bol jej právny predchodca (L. T.) oprávnenou osobou na vydanie sporných nehnuteľností.

11. Výrok právoplatného rozsudku je záväzný pre účastníkov a pre všetky orgány; ak je ním rozhodnuté o osobnom stave, je záväzný pre každého (§ 159 ods. 2 O.s.p.). Len čo sa o veci právoplatne rozhodlo, nemôže sa prejednávať znova (§ 159 ods. 3 O.s.p.). Súd je viazaný rozhodnutím ústavného súdu o tom, či určitý právny predpis je v rozpore s ústavou, so zákonom alebo s medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská republika viazaná (§ 109 ods. 1 písm. b/). Súd je tiež viazaný rozhodnutím ústavného súdu alebo Európskeho súdu pre ľudské práva, ktoré sa týkajú základných ľudských práv a slobôd. Ďalej je súd viazaný rozhodnutím príslušných orgánov o tom, že bol spáchaný trestný čin, priestupok alebo iný správny delikt postihnutelný podľa osobitných predpisov, a kto ich spáchal, ako aj rozhodnutím o osobnom stave, vzniku alebo zániku spoločnosti a o zápise základného imania; súd však nie je viazaný rozhodnutím v blokovom konaní (§ 135 ods. 1 O.s.p.). Inak otázky, o ktorých patrí rozhodnúť inému orgánu, môže súd posúdiť sám. Ak však bolo o takejto otázke vydané príslušným orgánom rozhodnutie, súd z neho vychádza (§ 135 ods. 2 O.s.p.).

11.1. Súdna prax i odborné publikácie sa zhodujú v názore, že právoplatným rozsudkom súdu ukládajúcim povinnosť sa pre adresátov účinkov záväznosti tohto rozhodnutia označených v ustanovení § 159 ods. 2 O.s.p. zakladá prekážka právoplatne rozhodnutej veci (§ 159 ods. 3 O.s.p.). Účinky tohto právoplatného rozhodnutia sa vzťahujú na účastníkov konania, v ktorom bolo vydané; jeho výrok je tiež záväzný pre súdy a iné štátne orgány, a to aj vtedy, ak ako predbežnú otázku posudzujú právny vzťah medzi týmito účastníkmi, ktorý sa vyriešil uvedeným právoplatným súdnym rozhodnutím (porovnaj napr. Števček, Ficová a kol. Občiansky súdny poriadok, Komentár, Praha 2009, str. 425). Prekážka veci právoplatne rozhodnutej (*rei iudicatae*) bráni opätovnému prejednávaniu veci, o ktorej bolo právoplatne rozhodnuté. O rovnakú vec ide vtedy, ak v neskoršom konaní ide o ten istý nárok alebo stav, o ktorom bolo už v inom konaní právoplatne rozhodnuté a týka sa rovnakého predmetu konania a rovnakých osôb. Záväznosť a nezmeniteľnosť rozhodnutia spôsobuje tzv. prekážku právoplatne rozhodnutej veci (*impedimentum rei iudicatae*), čo znamená, že o tej istej veci, o ktorej sa už právoplatne rozhodlo, nemožno rozhodovať opäť. Ide o procesné vyjadrenie ústavnoprávnej zásady *ne bis in idem*, teda nikdy nie dvakrát o tej istej veci.

11.2. Naopak o prekážku právoplatne rozhodnutej veci nejde v prípade, ak súd určitú otázku v konaní posúdi prejudiciálne. Prejudiciálna otázka a jej posúdenie nesmie byť nikdy poňaté do výroku súdneho rozhodnutia. Výrok súdneho rozhodnutia je jedinou časťou rozsudku, ktorá nadobúda právoplatnosť. Prejudiciálne posúdená otázka, ktorá sa prejavuje iba v odôvodnení rozsudku, nemôže tvoriť prekážku právoplatne rozhodnutej veci (porovnaj aj rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 2 MCdo 2/2014 z 30. októbra 2014). Inak povedané prejudiciálny účinok právoplatnosti skoršieho rozsudku v novom (ďalšom) občianskom súdnom konaní s neidentickým predmetom konania (inak by tu bola prekážka *rei iudicatae*) je pre súd záväzný, ak právoplatným rozsudkom už bolo o danej otázke rozhodnuté. Aby však takéto posúdenie bolo záväzné, otázka, ktorá je predbežnou otázkou v novom ďalšom konaní, musela byť v predchádzajúcom súdnom konaní právoplatne skončenom priamym predmetom sporu a musela byť posúdená vo výroku rozsudku. Právne posúdenie predbežnej otázky v odôvodnení rozhodnutia nemôže predurčovať hmotnoprávny stav pre rozhodnutie, ktoré ešte súdom nebolo vydané, pretože by tým dochádzalo k obmedzeniu subjektívneho hmotného práva žalobcu a jeho výkonu. Súd je teda viazaný iba výrokom rozsudku, nie jeho odôvodnením. Pre súd je záväzné posúdenie predbežnej otázky uskutočnené v inom konaní medzi totožnými účastníkmi, ak ide o otázku riešenú vo výroku rozhodnutia, t.j. otázku, ktorá bola predmetom konania, pričom riešenie ostatných otázok, s ktorými sa súd musel v odôvodnení svojho rozhodnutia vysporiadať, nie je pre súd v inej veci záväzné (porovnaj rozsudky Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 26 Cdo 2804/2012 z 12. júna 2014 a sp. zn. 32 Cdo 4004/2014 z 3. decembra 2013).

11.3. Pokiaľ ide o iný (nie ten istý) nárok (predmet konania), zásadne platí, že ak v skončenom konaní účastníkov došlo právoplatným súdnym rozsudkom k vyriešeniu hmotnoprávneho vzťahu, z ktorého sa aj tento (nový) nárok (neidentický s predmetom skončeného konania) odvodzuje, súd v tomto ďalšom (novom) občianskom súdnom konaní pri zodpovedaní predbežnej otázky (ktorá právoplatným súdnym výrokom sa už vyriešila ako vec sama), je týmto vyriešením viazaný (ustanovenie § 159 ods. 2 O.s.p. predstavuje totiž vo vzťahu k ustanoveniu § 135 ods. 2 druhá veta O.s.p. osobitnú procesnú úpravu). Súd preto nesmie vychádzať z iného záveru ohľadom existencie, resp. neexistencie uloženej povinnosti medzi tými istými účastníkmi, než ako o tomto ich právnom vzťahu už bolo právoplatne rozhodnuté (porovnaj aj rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 44/2010 z 31. januára 2012).

11.4. Ústavný súd vo svojom náleze z 20. januára 2010 sp. zn. II. ÚS 349/2009 konštatoval, že vzhľadom na zásadu prejudiciality vyplývajúcu z § 135 ods. 2 O.s.p., ako aj na zásadu viazanosti súdu právoplatnými rozhodnutiami vydanými v inom konaní podľa § 159 ods. 2 O.s.p., konajúci všeobecný súd nemá možnosť výberu v otázke, či bude rešpektovať právoplatné rozhodnutie vydané v inom konaní, ktoré rieši otázku javiacu sa prejudiciálnou v súvislosti s riešením daného prípadu. Pokiaľ pri riešení prejudiciálnej otázky zaujme odlišné stanovisko, je takýto jeho postup, resp. z neho vyplývajúci záver arbitrárny pre jednoznačný rozpor so zákonom.

12. V prejednávanej veci je v prvom rade potrebné konštatovať, že aj keď žalovaná nebola účastníkom súvisiaceho konania, vzhľadom na jej právne nástupníctvo vo vzťahu k sporným nehnuteľnostiam sa na ňu vzťahujú prejudiciálne dôsledky vyplývajúce z uvedeného konania pre prejednávanú vec. Ako správne uviedol odvolací súd, reštitučné zákonodarstvo v zásade neruší predchádzajúce právne akty vykonané v rozhodnom období a všetky právne úkony a ostatné nadobúdacie tituly zostávajú v platnosti až do úspešného dosiahnutia nápravy prostredníctvom reštitučných nástrojov, vrátane zákona č. 87/1991 Zb. Je síce pravdou, že v súvisiacom konaní súdy vychádzali zo záveru, že L. T. bol oprávnenou osobou na vydanie sporných nehnuteľností, neprejavilo sa to však v záväznej forme, a to vo výrokoch daných rozhodnutí. Naopak, pokiaľ vychádzame z predpokladu, že oprávnenú osobu na účely reštitúcie nemožno stotožňovať s vlastníkom (porovnaj aj uznesenie ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 23/1998 z 1. júla 1998), právoplatným výsledkom súvisiaceho konania je stav, kde L. T. nedosiahol svoj uplatnený reštitučný nárok a zostal tak po skončení konania v rovnocennom postavení ako ktorýkoľvek potenciálny reštituent. V prípade žalobcov, ktorí boli v súvisiacom konaní žalovanými, ide teda o úspešných reštituentov, ktorí mohli (a môžu) odvodzovať svoje vlastnícke právo k sporným nehnuteľnostiam z Dohody. Dovolací súd taktiež nemá v úmysle spochybňovať právne názory súdov v súvisiacom konaní ohľadom postavenia L. T., avšak treba mať na zreteli, že tieto neboli premietnuté vo výroku právoplatného rozsudku krajského súdu v uvedenom konaní, pričom takýto výsledok konania o „prinavrátaní“ veci ďalšiemu do úvahy pripadajúcemu reštituentovi je pre dovolací súd záväzný. V zmysle konštantnej judikatúry a riadiac sa zásadami prejudiciality a viazanosti súdu právoplatnými rozhodnutiami vydanými v inom konaní, ak bola medzi účastníkmi s konečnou platnosťou vyriešená otázka hmotnoprávneho vzťahu, súd v inom (novom) občianskom súdnom konaní nemôže posudzovať danú otázku inak, pričom je viazaný iba výrokom rozhodnutia, nie jeho odôvodnením. V danom prípade nebránila uplatneniu týchto zásad ani skutočnosť, že žalovaná nebola účastníkom súvisiaceho konania, keďže sa medzičasom stala nadobúdateľom veci, o ktorej vydanie sa v uvedenom konaní viedol spor. Možno teda konštatovať, že v kontexte prejudiciálnych dôsledkov súvisiaceho konania na prejednávanú vec bolo pre dovolací súd rozhodujúce, že jeho právoplatným výsledkom bolo zamietnutie návrhu L. T. na vydanie sporných nehnuteľností ako aj právoplatné zamietnutie návrhu na vyslovenie neplatnosti reštitučnej Dohody v prospech žalobcov.

13. Uvedený záver nadobúda v preskúmvanej veci o to väčší význam, keď prihliadneme na skutočnosť, že v súvisiacom konaní išlo o reštitučnú žalobu. Rozhodovacia prax najvyššieho súdu sa v otázke postavenia reštitučných predpisov ustálila v tom smere, že tieto sú k všeobecným predpisom, akým je najmä Občiansky zákonník (ďalej len „OZ“), vo vzťahu špeciality (pozri aj rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 130/2007 z 25. februára 2009, sp. zn. 5 MCdo 4/2009 z 24. februára 2010, sp. zn. 4 Cdo 300/2008 z 27. októbra 2010). To znamená, že tam, kde existuje špeciálna právna úprava, nemožno použiť úpravu všeobecnú. Ak sa možno domáhať ochrany práva postupom podľa reštitučného predpisu ako špeciálneho, teda ak je daný reštitučný nárok, nemožno uplatniť nárok na ochranu vlastníctva podľa všeobecných právnych predpisov. Oprávnená osoba, prípadne jej právny nástupca sa preto nemôže domáhať ochrany svojho vlastníckeho práva podľa všeobecných predpisov, najmä podľa § 126 ods. 1 OZ, a to ani formou určenia vlastníckeho práva, či už svojho alebo svojho predchodcu ku dňu jeho smrti podľa § 80 O.s.p. Reštitučné predpisy vychádzali z domnienky, že vec prešla v rozhodnom období na štát, a to aj v prípadoch jej prevzatia bez právneho dôvodu, pričom oprávnené osoby, ktoré si uplatnili nárok podľa týchto predpisov, sa stali vlastníkami veci až jej vydaním. Bez ohľadu na to, akým spôsobom prešla vec na štát, len v prípadoch, ktoré sú v reštitučných predpisoch výslovne ustanovené za splnenia aj ďalších v nich uvedených podmienok, bol daný dôvod na vrátenie veci. Tým bola súčasne vylúčená možnosť uplatniť toto právo inak, teda podľa všeobecných predpisov, pretože reštitučná úprava je vo

vzťahu k všeobecným predpisom úpravou špeciálnou.

13.1. K tejto otázke sa vyjadril aj ústavný súd v uznesení sp. zn. III. ÚS 177/2013 z 24. apríla 2013, kedy zaujal stanovisko k otázke konkurencie reštitučnej a vlastníckej žaloby. Z tohto rozhodnutia vyplýva, že po uplynutí reštitučných lehôt už nie je možné uplatniť si všeobecnou vlastníckou žalobou určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti. Reštitučné predpisy majú povahu *lex specialis* vo vzťahu k OZ, ktorý predstavuje *lex generalis*. Z povahy reštitučných zákonov ako predpisov špeciálnych vyplýva, že nároky nimi upravené nie je možné riešiť inak než podľa ich ustanovení v zmysle všeobecnej zásady o zákone všeobecnom a osobitnom (*lex specialis derogat legi generali*). Ak stanoví reštitučný predpis určité podmienky pre uplatnenie reštitučného nároku, nie je možné ten istý nárok uplatňovať podľa iného predpisu (podľa OZ). Pokiaľ by i naďalej bolo možné sa domáhať vydania veci (vypratania nehnuteľnosti) podľa § 126 OZ, ktoré bolo možné uplatniť si podľa reštitučného predpisu, prípadne požadovať určenie vlastníctva k tejto veci, bola by hromadne narušená právna istota osôb, ktoré až potom, čo bolo zrejmé, že k vydaniu nehnuteľnosti podľa reštitučného predpisu už nedôjde, na základe riadnych právnych skutočností túto nehnuteľnosť získali od povinnej osoby (od štátu alebo jeho právnych nástupcov), ako aj právna istota budúcich nadobúdateľov tohto majetku.

13.2. V nadväznosti na uvedené a s prihliadnutím na právoplatný výsledok súvisiaceho konania, kedy nebolo vyhovieť požiadavke L. T. na vydanie veci v zmysle zákona č. 87/1991 Zb. ako reštitučného predpisu, je potom dôvodné konštatovať, že v novom konaní je vylúčené opätovne úspešne uplatňovať nárok zodpovedajúci reštitučnému právu na vydanie veci, a to platí aj v prípade, že je subjektom uplatňujúcim takýto nárok právny nástupca L. T. ako pôvodne neúspešného reštituenta. Vec prejednávajúci senát je teda rovnakého názoru ako odvolací súd, že v takomto prípade nie je možné prejudiciálne skúmať možnosť L. T. dosiahnuť vydanie veci od právnych predchodcov žalobcov, pokiaľ v „špeciálnom“ konaní L. T. spešný nebol. Preto súd v novom konaní o návrhu žalobcov na určenie vlastníctva k sporným nehnuteľnostiam, ktoré im boli vydané v rámci reštitúcie - pričom takýto postup nebol dosiaľ spochybnený právoplatným rozhodnutím v zmysle zákona č. 87/1991 Zb. - musí rešpektovať výsledok súvisiaceho konania a vychádzať z neho v súlade s § 135 O.s.p., keď takýmto výsledkom je záver, že L. T. sa vlastníkom sporných nehnuteľností v rámci procesu reštitúcie nestal. Uvedené platí aj vo vzťahu k právoplatnému zamietnutiu návrhu na vyslovenie neplatnosti Dohody. Dovolací súd teda konštatuje, že odvolací súd v otázke prejudiciálnych účinkov súvisiaceho konania posúdil danú vec správne.

14. Dovolateľka tiež vyčítala odvolaciemu súdu, že nesprávne posúdil jej dobromyseľnosť pri nadobudnutí sporných nehnuteľností, kde na ňu kladol neprimerané nároky.

14.1. K uvedenému dovolací senát uvádza, že najvyšší súd už v rozhodnutí sp. zn. 1 Cdo 96/1995 (publikovanom v časopise Zo súdnej praxe pod č. 39/1998, na ktoré odkázal aj v niektorých ďalších rozhodnutiach (viď napríklad sp. zn. 3 Cdo 446/2013, 3 Cdo 48/2013, 8 Cdo 306/2014) uviedol, že absolútna neplatnosť právneho úkonu (*negotium nullum*) nastáva bez ďalšieho priamo zo zákona (*ex lege*), v dôsledku čoho sa naň hľadí tak, ako keby nebol nikdy urobený. Absolútne neplatný právny úkon nepôsobí právne následky ani v prípade, že na jeho základe už bolo kladne rozhodnuté o vklade vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností. Na základe absolútne neplatného právneho úkonu nemôže dôjsť k platnému prevodu vlastníckeho práva. Vychádzajúc z toho najvyšší súd v rozhodnutí sp. zn. 3 Cdo 144/2010 konštatoval, že ak je prvotná kúpna zmluva neplatná, nestal sa prvý kupujúci vlastníkom predmetu predaja, preto ten, kto ho kúpil od prvého nadobúdateľa, nemá vlastnícke právo, ktoré by malo byť odvodené od vlastníckeho práva prvého kupujúceho. V rozhodnutí sp. zn. 5 MCdo 12/2011 najvyšší súd vyslovil právny názor, podľa ktorého „platne nemôže nadobudnúť vlastnícke právo právny nástupca, ak subjekt, od ktorého odvodzuje (derivatívne) svoje vlastnícke právo k nehnuteľnosti, toto právo nikdy nenadobudol, a teda ho ani nemohol ďalej platne previesť“.

14.2. K otázke vplyvu absolútnej neplatnosti právneho úkonu na práva dobromyseľných nadobúdateľov sa vyjadril ústavný súd v rozhodnutí sp. zn. I. ÚS 50/2010. Poukázal v ňom na zásadu rímskeho práva (*nemo plus iuris ad alium transferre potest, quam ipse habet*), v zmysle ktorej nikto nemôže previesť na iného právo, ktoré sám nemá. Zdôraznil, že platne nemôže nadobudnúť vlastnícke právo právny nástupca, ak subjekt, od ktorého odvodzuje (derivatívne) svoje vlastnícke právo k nehnuteľnosti, toto právo nikdy nenadobudol, a teda ho ani nemohol ďalej platne previesť. Vo všeobecnosti možno za vlastníka považovať osobu, v prospech vlastníctva ktorej svedčí nadobúdacie konanie („modus“) a

zodpovedajúci právny titul („titulus“), napríklad zmluva. Pokiaľ „titulus“ preukazuje právo inej osoby než „modus“, je potrebné určiť, kto je vlastníkom. Za vlastníka je v takom prípade považovaný ten, v prospech práva ktorého svedčí nadobúdaci titul. Neplatný právny úkon ale nemá právne následky, aké má platný právny úkon; na jeho základe preto nedochádza k prevodu nehnuteľnosti. I keď v prípade neplatného právneho úkonu o prevode nehnuteľnosti „prevedených“ ďalej na iných nadobúdateľov svedčí v prospech týchto ďalších nadobúdateľov „modus“, chýba im „titulus“. Dobrá viera týchto ďalších nadobúdateľov je významná len potiaľ, že im možno priznať všetky práva a povinnosti oprávneného držiteľa (§ 129 a nasl. Občianskeho zákonníka). Dobrej viere ale súčasný právny poriadok žiadne iné právne následky nepriznáva. Ochrana, ktorú poskytuje nadobúdateľovi, nie je takej intenzity, aby zabránila vlastníkovi nehnuteľnosti účinne uplatňovať svoje absolútne právo. Inými slovami: pokiaľ zápis v katastri nehnuteľností nezodpovedá skutočnosti, má skutočnosť prevahu nad zápisom v katastri.

14.3. Na rovnakom právnom náhlade na možnosti nadobudnutia vlastníctva nehnuteľnosti od toho, kto nie je (nebol) jej vlastníkom, zotrúva aj odborná právnická literatúra, v ktorej sa uvádza napríklad to, že „vo vzťahu k možnosti nadobudnutia vlastníckeho práva na základe absolútne neplatnej kúpnej zmluvy sa možno stotožniť s právnym názorom, podľa ktorého Občiansky zákonník de lege lata možnosť dobromyseľného nadobudnutia vlastníctva od nevlastníka neupravuje ako pravidlo, ale len ako výnimku z pravidla (pozri napr. nadobudnutie vlastníckeho práva pri prevode od tzv. nepravého dediča podľa § 486 Občianskeho zákonníka) a dobromyseľnosť kupujúceho nemôže nahradiť chýbajúce vecné oprávnenie právneho predchodcu predávajúceho. Tieto výnimky z pravidla nemožno ľubovoľne rozširovať bez toho, aby takúto možnosť zákonodarca pripustil. Preto je nutné zotrvať na dôslednom uplatnení zásady „nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet“ aj v prípadoch, ktoré sa môžu javiť ako nespravodlivé. Aj z hľadiska predvídateľnosti rozhodovania súdnej moci je preto potrebné odmietnuť možnosť nadobudnúť vlastnícke právo od nevlastníka len na základe princípu ochrany dobrej viery aj v iných prípadoch ako tých, ktoré Občiansky zákonník výslovne upravuje“ (viď publikáciu Občiansky zákonník II., Števček, Dulak, Bajánková, Fečík, Sedlačko, Tomašovič a kol., Nakladateľstvá C. H. Beck, 2015, str. 2087).

14.4. Vo vzťahu k námietke o neprimeraných nárokoch kladených na žalovanú pri posúdení jej dobromyseľnosti vec prejednávajúci senát poukazuje (okrem vyššie uvedeného) na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 223/2016. V uvedenom rozhodnutí bol vyslovený názor, že prijatie právneho názoru, v zmysle ktorého pri nadobúdaní vlastníckeho práva prevádzanej nehnuteľnosti má právotvorný účinok sama dobrá viera (bez ohľadu na dĺžku doby, po ktorú trvala) nadobúdateľa v to, že kupuje od vlastníka a že zápis vlastníctva v katastri nehnuteľností zodpovedá právnemu stavu, by viedlo k obsoletnosti (nepoužiteľnosti, nepotrebnosti, zbytočnosti) tých ustanovení právneho poriadku Slovenskej republiky o vydržaní, ktoré právnou relevanciu priznávajú (až) dobrej viere pretrvávajúcej po stanovenú (vydržaciú) dobu. Tento názor by [bez adekvátneho legislatívneho podkladu, na nevyhnutnosť ktorého poukazuje aj odborná právnická literatúra] negoval dosiaľ platnú a účinnú hmotnoprávnú úpravu a bez ďalšieho by povyšoval dobrú vieru (dobromyseľnosť) nadobúdateľa nad už spomenutú zásadu nemo plus iuris ad alium transfere potest quam ipse habet. Práve so zreteľom na princíp právnej istoty a predvídateľnosti rozhodovania súdov - by k zmene náhľadu na tak významnú zásadu súkromného práva nemalo dôjsť bez primeraného legislatívneho vyjadrenia, teda len na základe „nového“ (opačného) výkladu doterajších ustanovení právneho poriadku, ktorý by podal súd v niektorej individuálnej veci. Dovolací senát je toho názoru, že uvedené právne stanovisko je plne opodstatnené aj v preskúmvanej veci a nevidí dôvod sa od neho odkláňať.

14.5. V rozhodnutí sp. zn. 6 Cdo 71/2011, na ktoré žalovaná v dovolaní poukázala, sa najvyšší súd mierne odklonil od ustálenej rozhodovacej činnosti, kedy pripustil (vychádzajúc aj z judikatúry Ústavného súdu Českej republiky, na ktorú dovolateľka poukazovala), že za výnimočných okolností ochranu skutočného vlastníka, zaručovanú zásadou „nikto nemôže previesť viac práv, než má sám“ možno prelomiť ochranou dobrej viery nadobúdateľa. V odôvodnení tiež uviedol, že „o dobrú vieru ide vtedy, ak nadobúdateľ nehnuteľnosti ani pri vynaložení potrebnej opatrnosti, ktorú možno od neho s ohľadom na okolnosti a povahu prípadu požadovať, nemal, prípadne nemohol mať (z hľadiska kritéria priemerne obozretného jedinca) dôvodné pochybnosti o tom, že v skutočnosti subjektu, ktorý je ako nositeľ určitého práva zapísaný v katastri (evidencii) nehnuteľností, takéto právo nesvedčí“. Vec prejednávajúci senát je toho názoru, že i keď v tomto prípade išlo o ojedinelý názor, ktorý nevyplýva z ustálenej judikatúry najvyššieho súdu, v konečnom dôsledku by žalovaná nesplnila kritériá kladené

uvedeným rozhodnutím na dobromyseľného nadobúdateľa. Pod potrebnú opatrnosť, ktorú bolo možné od nej požadovať za daných okolností (na liste vlastníctva č. XXXX vedenom pre katastrálny úrad Banská Bystrica boli ako titul nadobudnutia vlastníckeho práva L. T. k sporným nehnuteľnostiam uvedené rozhodnutia súvisiaceho konania), je nutné zahrnúť aktívny záujem o zistenie stavu súvisiaceho konania, najmä s prihliadnutím na jeho dĺžku a tým opodstatnený predpoklad, že mohol byť podaný mimoriadny opravný prostriedok. Preto sa možno stotožniť s odvolacím súdom, keď od žalovanej vyžadoval, aby v záujme zachovania svojej dobromyseľnosti pri nadobúdaní vlastníckeho práva zisťovala, či právoplatný rozsudok vo vzťahu k sporným nehnuteľnostiam prípadne nebol napadnutý mimoriadnym opravným prostriedkom, resp. ústavnou sťažnosťou. Vzhľadom na to, že kontexte rozhodnutia sp. zn. 6 Cdo 71/2011 musí byť dobrá viera hodnotená veľmi prísne, dovolací súd považoval obranu žalovanej poukazujúcu na jej dobrú vieru pri nadobúdaní sporných nehnuteľností, za nedôvodnú. Vec prejednávajúci senát len pre úplnosť pripomína, že i v rozhodnutí sp. zn. 6 Cdo 71/2011 napokon najvyšší súd nekonštatoval dobrú vieru nadobúdateľa (v danom prípade vydražiteľa).

15. Podľa názoru dovolacieho senátu, ktorý v preskúvanom prípade zotrval na opodstatnenosti a pretrvávajúcej aktuálnosti záverov doterajšej judikatúry najvyššieho súdu a tiež názorov odbornej právnickej literatúry je nepochybné, že žalovaná v dovolaní nepodložene uplatnila dovolací dôvod v zmysle § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p. Najvyšší súd preto jej dovolanie smerujúce proti rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej zamietol ako neopodstatnené (§ 448 CSP).

16. Žalobcovia boli v dovolacom konaní v plnom rozsahu úspešní (§ 255 ods. 1 CSP) a vznikol im nárok na náhradu trov konania proti žalovanej. O nároku na náhradu trov rozhodol najvyšší súd podľa ustanovení § 453 ods. 1 a § 262 ods. 1 CSP. O výške náhrady trov konania rozhodne súd prvej inštancie po právoplatnosti rozhodnutia dovolacieho súdu samostatným uznesením, ktoré vydá súdny úradník (§ 262 ods. 2 CSP).

17. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.